

עין משפט
נר מצוה

ג:

החליל פרק חמישי סוכה

מסורת הש"ס

ב א ב מ"י סוף חליל
כ"ט המורה הלכה י"ז:

תורה אור השלם

1. ושאבתם קום בששון ממנוני הישועה:
2. ועשית מנוחה ויהי קודם מקשה תעשה המנוחה ויהי וקנה נביעה כמחירה ויהיה ממנה יהיה שמחה כה לא

רבינו הגאון

רב יהודה רב עינא, חד הוה בני סתני השואבה, כדכריב ושואבת מים בששון, וחד הוה בני סתני חסובה, לכומר חסובה וכאח משה ימי כראשיה. וחד רבנן חליל דוחה את השבת דכרי ר' יוסי ב' יהודה, והכחיס אומרים אפי' יום טוב אינו דוחה אמר רב יוסף מחלוקת בשיר של קרבן, דר' יוסי סבר עיקר שירה כבלי, ועבודה היא ורתיחה שבת, ורבנן סברי עיקר שירה בפה, ולא עבודה היא ולא דחיה שבת, ואמר רב יוסף כגא אמינא לה דרבני פליגי, רתיא כלי שרת שעשאן של עץ, ר' פוסל ור' יוסי ב' יהודה מכשיר, מאי לאו כהא קמילגן, ר' יוסי סבר עיקר שירה בבלי, והאבכ כלי שרת הוא, ואמר מר אבוב של משה של קנה היה, שפט מינה וערשין כלי שרת של עץ, ור' סבר דעיקר שירה בפה, האבוב לאו כלי שרת הוא, למיך עשאוה של קנה, ודחינן לא [ונבלי עלמא עיקר שירה בבלי, ונ"ר] ור' יוסי ברנן אפטר משאי אפטר פליגי, פי' אבוב אי אפשר לעשותו ממנו מחכות, דנרשין בערבין פרק שני חנו רבנן אבוב כמקשה חלק דק קטן היה [שלקנה היה] מימיה משה [יהו] ויהי קולו ערב, ויהוה הלך וציהו ערב, ולא היה קולו ערב, ונטלו צפוי וחזר קולו כטו שהיה, אמר ר' פפא היינו חליל היינו אבוב, והנן אלא היה סכך באבוב של נחשת אלא באבוב של קנה ספני שקולו ערב כו', למיך אמר אבוב

חד תני שואבה, בירושלמי מפרש שהשפיעה שורה מתוך שמהה דכמיז ויהי כנגן המנגן ומתי עליו רוח ה' ומייתי עובדא דיונה בן אמיתי שהיה מעולי רגלים ובשמתה בית השואבה שמהה עליו כריש מסכת פ"ז (דף כ. וספ גבי עדיהן ואדיהן מפרש טעמא מאן דתני אדיהן מ"ט לא תני עדיהן ובשמתה לא לייק הכי ולא בדוכתי טובא כריש כ"ד מעברין (עירובין דף ג.) מעברין ומאברין וכפ' הגזול בתרא (כ"ק קטו:) גבי מסיקין ומליקין וזריש פרק שני דינמות (דף י"ח. וספ גבי ראשונה ושניה) ובפרק משילין (ב"ב דף לה.):

ורבנן סברי עיקר שירה בפה. תימה דכפ' הוואל תפילין (עירובין קכ:) תנן קושרין יומא במקדש אבל לא במדינה ואיכא תנא בגמ' דאמר לא היה קושרה אלא עוננה ועד כאן לא פליגי אלא במיקון כלי אי דמי שנת משום מכשירי קרבן אבל שיר עלמו לכ"ע דמי ותנן נמי פרק שני דערבין (דף י.) כשניס עשר יום כשנה החליל מכה לפני המזבח כשחיתת פסח ראשון ובפסח שני וצ"ט הראשון של פסח וצ"ט של עזרת ושמה ימי החג אלמא דמי שנת ור"ט דל"א לשמנת ימי החג בלא שנת ולרבי ירמיה בר אבא דמיקן בשמנתן כשיר של שואבה פליגי אבל שיר של קרבן לכ"ע דמי ניחא ורב יוסף הכא איתומנ מברייחא וצ"ל דמתימין דערבין דעירובין הוה מוקי להו רב יוסף כרבי יוסי בר יהודה ומיהו אמתי קשה דכסף תמיד נשחט (פסחים סה.) משמע דמי ניחא ורב יוסף הכא איתומנ במקדש ואפי' ר' נתן דמתמיר התם מודה דשנות לריכא התיבו ועוד תנן בפירקין (דף ג.) גבי תקיעות של מקדש דבכל יום היו שם עשרים ואחת תקיעות ואפילו בשבת כדדייק בגמרא דבכל יום תנן ולא אשמעיט דפליגי שום תנא ואין לומר דהנהו תקיעות דאורייתא דהא (קדמין) שלש לפתיחת עשרים ותקיעות נמי שלש כדי להבטיל העם ממלאכה דוחות י"ט שחל להיות בערב שנת כחנן פרק קמא דחולין (דף כו.) י"ט שחל להיות בערב שנת חוקעין ולא מגדלין שהיו משנין בהם במקלף כדמפרש התם טעמא בגמרא וכל הני דהתם דרבנן ולא גזור במקדש

ובמילוי המים דכמיז ושואבתם מים כששון וצ"ל דלפי שהיה שם רוח כלי שיר הללו כנורות מללמים נבלים כשיריים לתקן חזיר גזור כו' טפי מהך דסגי כשופר ללא בני תיקון ואבז דגזור כהו גזור נמי שלא יתקעו למילוי המים כ"ט כדמוכח בפירקין (דף נד.) דפרקי אי הכי ערב שנת כחנן החג נמי לא לחשיביה זימנין דלא אשכחן כגון דחל יו"ט ראשון של חג כ"ע כולומר דכ"ר להו תקיעות משום דלא חקעו למילוי המים והיינו טעמא כדפרישנא לפי שרגילין בהו להרבות בשאר כלי שיר בלא מספר כחנן בפירקין (דף נא.) גזרו שלא יתקעו ללל: **כתנאי**

גב' איתמר רב יהודה רב עינא חד תני שואבה וחד תני חסובה אמר מר זוטרא מאן דתני שואבה לא משתבש ומאן דתני חסובה לא משתבש מאן דתני ש"אבה לא משתבש דכתיב ו'שואבתם מים בששון ומאן דתני חסובה לא משתבש דאמר רב נחמן מצוה חסובה היא ובאה מששת ימי בראשית ת"ר החליל דוחה את השבת דברי ר' יוסי בר יהודה והכ"א אף י"ט אינו דוחה אמר רב יוסף מחלוקת בשיר של קרבן דר' יוסי סבר עיקר שירה בבלי ועבודה היא ורתיחה את השבת ורבנן סברי עיקר שירה בפה ולא עבודה היא ואינה דוחה את השבת אבל שיר של שואבה דברי הכל שמחה היא ואינה דוחה את השבת אמר רב יוסף מנא אמינא (ב) דבהא פליגי דתניא א"כ"ל שרת שעשאן של עין רבי פוסל ורבי יוסי בר יהודה מכשיר מאי לאו כהא קמילגן מאן דמבשיר סבר עיקר שירה בבלי וילפינן מאבובא דמשה ומאן דפסיל סבר עיקר שירה בפה ולא ילפינן מאבובא דמשה לא דכ"ע עיקר שירה בבלי והכא בדנין אפשר משאי אפשר קמילגן מאן דמבשיר סבר דנין אפשר משאי אפשר ומאן דפסיל סבר (א) לא דנין אפשר משאי אפשר ואיבעית אימא דכ"ע דעיקר שירה בפה ואין דנין אפשר משאי אפשר והכא במילף מ'מגורה בכללי פרטי או ברבוי ומיעוטי קא מיפלגי רבי דריש כללי ופרטי ר' יוסי בר יהודה דריש ריבוי ומיעוטי רבי דריש כללי ופרטי יעשית מנוחה כלל זהב טהור פרט מקשה תעשה המגורה חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש של מתכת יאף כל של מתכת ר' יוסי בר יהודה דריש ריבוי ומיעוטי ועשית מנוחה ריבה זהב טהור מיעט מקשה תעשה המגורה חזר וריבה ריבה ומיעט מאי מיעט מיעט מאי חרם אמר רב פפא **כתנאי**

גב' משש ימי כראשיה. דלמרחן לעיל [מט.] שימין נבראו מששת ימי כראשיה לקבל הנפסים: **כשיר של קרבן.** בחליל המכה לפני המזבח כשעת ניסוך (ה) המים (ו) והיו לתמיד של שחר וניסוך היין לתמיד של בין הערבים שהלויס עומדין על דוכנס ואומרים שיר והחליל מכה לפניהם כשנתה במסכת ערכין (דף י.) צ"ב יוס כשנה החליל מכה לפני המזבח ואין אומרים שיר על המזבח אלא על היין כדאמרין התם (י"א.) וצאתו חליל נחלק ר' יוסי בר יהודה לומר שהוא דוחה: **עיקר שירה.** שקרבן צבור טעון שיר מן המורה כדאמרין במסכת ערכין (דף י"א.) מכמה מקראות וסבר ר' יוסי עיקר השיר אינו אלא"כ חליל מכה עם השיר וכן כנורות ונבלים הכל כמנין המפורש עם הלך עבודה היא וי היכי דתמיד דוחה שנת שיר שלו נמי דוחה שנת: **כפס.** הלויס אומרים השיר דבר יוס בימוי כגון לה' הארץ ומלואה (תהלים כד) כראשון גדול ה' ומיהולל (שם מח) כשני וכן כולס וכשנת שאי אפשר לחליל אינו דוחה שאין כלי שיר המורה ולקמן (נא.) ילפינן טעמייהו מקראי: **אבל שיר של שואבה.** שהיה כל הלילה על מעלות והירדות מעזרת ישראל לעזרת נשים כדקמני במתני (א) והלויס כנורות ונבלים: **דברי הכל** אלא לתנא את המלות ולא דמי שנת: **דכפני פליגי.** בעיקר שירה כפה או ככלי: **מאן דמכשר.** עך לכל כלי שרת סבר עיקר שירה ככלי והוה להו כלי השיר כלי שרת וחבוי היה במקדש מימות משה והוא של קנה כחנן בערכין (דף י.) הלך שאר כלי שרת מנייה ילפינן לאכשורי בשל עץ: **עיקר שירה כפס.** וכלי לנסומי קלף כעלמא הוא הלך כלי השיר אינן כלי שרת ולא ילפינן מנייה לדמיו כלי שרת לחבוי של משה: **אין דנין אפשר משאי אפשר.** שאר כלים אפשר שיהיו של מתכת וכן מוכיחים הלך ממנורה ילפינן להו ולא מאבוב של משה דהתם טעמא משום שאי אפשר לעשות של מתכת כדמפרש בערכין (דף י.) שפשוט) וכן ולא היה קולו ערב נטלו את ציפוי והיו קולו ערב ומאן דמכשר סבר דנין אפשר משאי אפשר דמ"מ אשכחן כלי שרת דעין: ה"ג **ואיבעית אימא עיקר שירה כפס ואין**

(א) תוס' סיד' ה"ח יומי' ערכין ספ"א ע"ש, (ב) לקמן ט"א. תענית כ. ע"ו. מ. מ. מרכין י"א, (ג) פ"ט דף ד' מנחות ד' ס"ד, (ד) ויבמות מ. ס"א. היריות ו' ויבמות מ. מנחות יט. ס"ב. תמורה ט"ז: י"ז ד"ה ל"ז: (ט) פ"ט ד' י"א, (י) ויבמות ג"ג, (יא) רש"י מ"ג, (כ) לקמן ט"א, (כ"א) הלך רש"י ג' ג' מר"מ ולא פליגי עם תנא, (כ"ב) ג"ל חזקוני, (כ"ג) גזיר אפי' שיש להם ספק מן המקרא י"י לתקן מדר גזיר כהו טפי מתקני מ"ל מר"מ,

הגהות הב"ח

(א) גב' מנא אמיתא דבהבי מליני: (ב) עם ומאן דפסיל סבר אין דנין: (ג) רש"י ר"ה כשיר של קרבן וי כשנת נשיר תמיד. ר"ב משום חג הסוכות נקט ניסוך המים כי לא היה ניסוך המים אלא בת דוקא תמיד שחר כמו שפירש נשיר תמיד ר"ב לולב וערבה: (ד) תוס' ד"ה ומד מני וי' וסיה וכן בספר משילין:

רבינו הגאון (הפסד)

אי אפשר לעשותו ממנו מתכות, כשאר כלי שרת שאפשר לעשותו ממני מתכות, הלך אריון, ר' סבר אין דנין (שאר) כלי שרת שאפשר לעשותו ממני מתכות, מן [ה]אבוב שאי אפשר לעשותו ממני מתכות, ר' יוסי סבר דנין אפשר משאי אפשר, איבעית אימא כולי עלמא לא ילפינן מאבוב דמשה, אי משום דאין דנין אפשר משאי אפשר, [אין] משום דעיקר שירה בפה, והא במילף ממגורה פליגי, ר' דריש כללי ופרטי, ועשית מנוחה כלל בכל דבר, וכן, פרט זהב ולא דבר אחר, מקשה תעשה [המגורה] חזר, וכלל כלל ופרט [וכלל] כו', [עין] מאי מיעט מיעט של עץ, ר' יוסי בר יהודה דריש ריבוי ומיעוטי, ועשית מנוחה, תעשה, וזה, מיעט מקשה תעשה, חזר וריבה כו', אמר ר' פפא עיקר שירה כפה או בכלי

(א) נראה דל"ל חנן עם החליל מכה לפני המזבח וכו' ולא היה מכה נבלים כו'.

דנין אפשר משאי אפשר. וה"פ דכ"ע עיקר שירה כפה וליכא למילף מאבוב וחס"ל עיקר ככלי אפילו הכי מאבוב לא גמר דאין דנין אפשר משאי אפשר: **והכא במילף ממגורה ככללי ופרטי או כריבוי ומיעוטי קמילגן ה"ג.** וצ"ג ממנורה. יש שדורשין את המורה ככלל ופרט ויש שדורשים אותה כמדת רבי ומיעוטי הדורשה ככלל ופרט משמע ליה פרט הכא אחר כלל פירושו של כלל הלך כלל ופרט אין ככלל אפי' מה שדפטר ואפילו דברים הדומין לפרט אין דנויין עמו לפי שהוא פירושו מהו כלל הכלול למעלה זה שאני אומר לך כמסוי ולא יתיר וי' אתי כלל שני אחר הפרט צא להסוף עליו ודיין אם חוסף עליו את הדומים לו הלך אי אתה דן על די כלל האחרון אלא דברים הדומין לפרט שלא נחרבו מתחילה והדורשה כריבוי ומיעוטי לא משמע ליה פרט הכא אחר כלל פירושו של כלל דמינא אין ככלל אלא מה שדפטר אלא משום דככלל קמא נחרבה הכל כמשמע אתי פרטא בתרא והמעוטי ממשמעויה וי' הדר אתי ריבוי אחריני כהדיא אחני לרנזוי כל מילי דאלו דברים שהן כעין הפרט לא איצטרך דלא אימעוטי להו ממעוטא וכי אמר נהדיא כפרק נגמר הדין (מסכתין דף מה:) גבי כל הנפקלין נחלין דמאן דדריש ריבוי ומיעוטי משמע ליה כריבוי ומיעוטי לחדיה ככלי שרין אחרון כל הדומין לפרט: **מיעט של חרם.** דע"כ מיעוטא למעוטי אחא וחי הראוי להממעט יומר מן הכל: **כתנאי**